

Mladá veda

Young Science

Rozhovor s historikom Petrom Švorcom

Inovativní technologie dopravy

**Maloplošné chránené územia
národného parku Nízke Tatry**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Jún 2017 (číslo 2)

Ročník piaty

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Krakow 2013. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišin, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

doc. PaedDr. Peter Čuka, PhD. (Katedra cestovného ruchu, Slezská univerzita v Opavě)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, PhD. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, PhD. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

PRODUKCE OKRASNÝCH, LÉČIVÝCH, AROMATICKÝCH A KOŘENINOVÝCH ROSTLIN A ŠKOLKAŘSTVÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY A JEJÍ KOMPARACE S VYBRANÝMI ZEMĚMI EVROPSKÉ UNIE

PRODUCTION OF CERTAIN, PHARMACEUTICAL, AROMATIC AND ROOT PLANTS AND FOREST NURSERIES IN THE CZECH REPUBLIC AND COMPARISON WITH SELECTED COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Kristina Kabourková¹

Autorka působí od roku 2008 na Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích jako akademický pracovník. Specializuje se na účetnictví podnikatelů, zejména pak podnikatelů v zemědělské prvovýrobě, dále na problematiku mezd. Předtím pracovala jako vedoucí účtárny a vedoucí metodická informační soustavy v podnicích, vyučovala účetnictví na střední škole a působila jako osoba samostatně výdělečně činná v oblasti účetního poradenství.

The author has worked since year 2008 at Institute of Technology and Business in České Budějovice as academic staff. She specializes on accounting of businessmen, especially then businessmen in agricultural primary production, also on problem of wages. Before, she worked as head of accounting and chief of metodic of inform framework in enterprise, she taught accounting on high school and she worked as self-employer in area of accountant consultancy.

Abstract

The author describes the production of ornamental, medicinal, aromatic and spice plants and forest nurseries in the Czech Republic in her contribution. The author describes this activity in the past shortly in the introduction. In the next part it draws attention to the legislative regulation of this economic activity within the Czech Republic and the European Union. She compares data from the Czech Republic in time series with data from selected EU countries. She is warnings on the problems our growers face due to difficult climate conditions and cheap

¹ Adresa autora: Ing. Kristina Kabourková, Katedra ekonomiky Ústavu podnikové strategie, Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, Okružní 517/10, 370 01 České Budějovice, ČR.
kabourkova@mail.vstecb.cz

imports. The author emphasizes the need to preserve ancient plant varieties, which are the national wealth and genetic resources, but this value can not be quantified.

Key words: ornamental plants, healing, aromatic and spice plants, forest nursery, genetic resource.

Abstrakt

Autorka ve svém příspěvku charakterizuje produkci okrasných, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin a školkařství v České republice. V úvodní části ve stručnosti popisuje tuto činnost v minulých dobách. V další části upozorňuje na legislativní úpravu této hospodářské aktivity v rámci České republiky i Evropské unie. Porovnává údaje z České republiky v časových řadách s údaji vybraných států EU. Upozorňuje na problémy, které mají naši pěstitele v důsledku problémových klimatických podmínek a levných dovozů. Zdůrazňuje nutnost zachovávat starobylé odrůdy rostlin, které jsou národním bohatstvím a genetickým zdrojem, jehož hodnotu nelze penězi vyčíslit.

Klíčová slova: okrasné rostliny, léčivé, aromatické a kořeninové rostliny, školkařství, genetický zdroj.

Úvod

Pěstování okrasných rostlin je prastará lidská činnost související s touhou člověka po kráse. Máme doklady o tom, že již ve starověkých městech zakládali lidé pro svoje potěšení zahrady. Na území dnešní České republiky také v minulých staletích vznikaly stovky zahrad a jen zlomek z nich se dochoval až do současné doby. Patří sem např. zahrada v Buchlovicích, v Českém Krumlově, v Jaroměřicích nad Rokytnou, Kratochvíli, Libochovicích, pražské zahrady, Kroměříž, Lednice a další. Dobře založená a udržovaná zahrada byla vizitkou šlechtice. Šlechtické rodiny podporovaly zahradníky i šlechtitele. V 17. století byl v Praze založen cech okrasných zahradníků. Významné postavení má Průhonická botanická zahrada, která se dříve zabývala introdukcí dřevin pro obohacení Průhonického parku, který byl původně její součástí. V současnosti je tato zahrada významným centrem zachovy historických odrůd zejména kosateců, růží, pivoňek, denivek a dalších květin. Historické okrasné rostliny se pěstovaly jako užitkové, aromatické, magické či heraldické (Sekera, Caspers a Blažek 2013).

Pěstování rostlin pro léčivé účely je zdokladováno ze starověké Číny, Indie, Egypta, Řecka, arabských zemí. Např. tabulka receptů ze Starověkého Sumeru uváděla 25 rostlin, částečně domácích a částečně dovezených. Již v prvním tisíciletí našeho věku byla v Bagdádu lékárna i lékařská fakulta. Z raného středověku je v Evropě známo jméno Hildegardy z Bingenu, abatyše kláštera Rupetsburgu v Porýní, která se zabývala léčením pomocí léčivých bylin. Významným lékařem byl v 16. století Pietro Andrea Mattioli, který v díle *Commentarii in sex libros Pedacii Dioscoridis Anazarbii de Medica materia* popisuje rostliny, které je vhodné používat k léčení.

Již v dávných dobách byly realizovány pokusy, jejichž cílem bylo zlepšit kvalitu či vzhled pěstovaných rostlin. K významnému rozšíření druhů, které byly v Evropě pěstovány, došlo po objevení Ameriky v roce 1492. Neopomenutelnou úlohu při pěstování okrasných a hlavně léčivých rostlin sehrály kláštery. V Kuksu např. působil od roku 1744 řád milosrdných bratří, kteří pro potřeby svých pacientů pěstovali léčivé byliny.

V této souvislosti nelze nezmínit významnou osobnost, kterou byl Gregor Johann Mendel. Působil v 19. století v augustiniánském klášteře v Brně, je pokládán za zakladatele genetiky.

S rozvojem pěstování okrasných rostlin souvisejí i začátky školkařství, činnosti, jejímž cílem je rozmnožování rostlin. Školkařství jako takové se v českých zemích rozvíjí od 18. století. Pro květinářství a školkařství je charakteristická vysoká intenzita produkce, velký podíl ruční práce a používání speciálních pěstebních technologií včetně speciální mechanizace a zvláštní pěstební plochy, např. skleníky, fóliovníky a kontejnerovny. Pěstuje se velký počet druhů, odrůd a kultivarů. Pěstební plochy jednotlivých podniků zpravidla nejsou příliš velké. Meziválečné Československo bylo v produkci okrasných květin evropskou špičkou. Svoji pozici ztratilo po 2. světové válce v důsledku znárodnění zahradnických podniků. Další ranou pro tyto podniky byla situace po roce 1989, kdy došlo k poklesu poptávky po jejich produktech. Kromě toho na náš trh přišlo množství zahraničních firem, které znamenaly pro naše výrobce okrasných rostlin silnou konkurenci.

Jádro

Cílem příspěvku je charakterizovat produkci okrasných, léčivých a kořeninových rostlin v České republice a vybrané ukazatele porovnat s údaji některých zemí Evropské unie. Bude používána metoda komparace. Autorka bude porovnávat plochy, na nichž jsou pěstovány vybrané rostliny a jejich produkci v naturálních i peněžních jednotkách.

Ministerstvo financí České republiky pro účely daně z příjmů používá termín okrasné rostliny. Zařazuje je jako nedílnou součást zemědělské výroby. Podle Pokynu D-267 z roku 2004 se okrasnými rostlinami rozumí: „zejména pěstování květina a zeleně k řezu, hrnkových rostlin okrasných květem i listem, balkónových i záhonových rostlin (trvalek a letniček), okrasných dřevin, okrasných keřů a ostatních okrasných rostlin včetně jejich rozmnožovacího materiálu“.

Podnikání v oboru pěstování a prodej okrasných rostlin je velmi náročné na znalosti pěstitelské, používání chemických prostředků, vybavení a údržbu skleníků a foliovníků, spotřebu energie a vody. V našich zeměpisných podmínkách je též nezanedbatelné riziko vlivu počasí na výslednou produkci. Příkladem může být letošní rok, kdy po mimořádně teplém březnu byl v dubnu velký mráz. Pěstitelé, zejména pak majitelé produkčních sadů, investovali do ochrany proti mrazu desítky tisíc korun. Těžko však lze v tuto chvíli predikovat, zda vynaložené prostředky se jim vrátí. Podle Situační a výhledové zprávy Ministerstva zemědělství Květiny a školkařské výpěstky (2015) je oblast květinářství a školkařství charakteristická velkým podílem ruční práce a používáním speciálních pěstebních technologií. Pěstuje se velký počet rodů, druhů, odrůd a kultivarů, přičemž plochy jednotlivých podniků nejsou velké.

Podle zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů jsou skleníky a fóliovníky pro pěstování rostlin dlouhodobým majetkem v odpisové skupině 3. Z tohoto důvodu jejich minimální doba daňového odepisování činí tři roky. Podle Ryneše (2017) účetní jednotky, které mají vlastnické právo k majetku, o něm účtují a odepisují jej v souladu s odpisovým plánem. Produkty podniků, které se zabývají pěstováním okrasných rostlin, patří do zásob. Podle Českých účetních standardů se přírůstky vyrobených zásob oceněné vlastními náklady účtují

na vrub příslušného účtu ve skupině 12-Zásoby a ve prospěch účtů ve skupině 58-Změna stavu zásob vlastní činnosti a aktivace.

Podle Nývtové, Kouřilové, Rybové (2016) oceňování v zemědělství patří mezi účetně a zvláště komparativně náročné problémové okruhy. Jelikož se často používají vlastní náklady, nejsou hodnoty mezi podniky srovnatelné. Kalkulační vzorec si stanovuje každý podnik sám. Ceny květin v průběhu roku se mění výrazně v závislosti na ročním období a na tom, zda jsou květiny dovezené či domácí. Ceny dovážených květin většinou závisejí na ceně na burze, k jejich růstu též přispívají různé svátky (Den matek, Valentýn apod.). Je však nutno konstatovat, že nákup okrasných rostlin je výdaj zbytný a v případě hospodářských problémů patří květiny a sazenice okrasných rostlin mezi první komodity, které občané přestanou nakupovat. Bilance zahraničního obchodu s produkty květinářství je pasivní, zvyšuje se však množství vyvážených hrnkových a balkónových rostlin.

V rámci Společné zemědělské politiky EU jsou květiny a školkařské výpěstky zahrnuty do vlastní společné organizace trhu pod názvem živé rostliny a květiny. Tato skupina obsahuje široké spektrum produktů, cibule, hlízy, živé rostliny (okrasné rostliny a školkařské výpěstky, sadbu zeleniny, jahodníku a květin) a květinářské produkty. Základním nařízením je Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty. Česká republika jako člen Evropské unie participuje na bilaterálních dohodách, které uzavřela EU s třetími zeměmi v oblasti zemědělství.

V rámci České republiky je rozmnožování rostlin ošetřeno řadou zákonných norem, zejména pak zákonem č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů v pozdějších zněních, vyhláškou č. 332/2006 Sb., o množitelských porostech a rozmnožovacím materiálu chmele, révy, ovocných rodů a okrasných druhů a jeho uvádění do oběhu v pozdějších zněních, zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství v pozdějších zněních a jeho prováděcími předpisy.

Podle Situační a výhledové zprávy Ministerstva zemědělství (2015) je největším světovým producentem okrasných rostlin v současnosti Čína, USA, Nizozemsko a Japonsko. V EU se v roce 2014 vypěstovala třetina všech květin a takřka 40 % školkařských výpěstků na světě. Přitom největším pěstitelem této komodity v rámci Evropské unie je Nizozemsko, kde se ročně vypěstuje takřka třetina produkce celé EU, následuje Itálie, Německo, Francie a Španělsko.

Produkcí květinářství a školkařství ve vybraných zemích EU v mil. EUR uvádí následující tabulka.

Stát/rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nizozemsko	6 023	6 284	6 215	6 179	6 408	6 579
Itálie	2 799	2 775	2 684	2 604	2 487	2 462
Německo	2 580	2 517	2 523	2 312	2 695	2 618
Francie	2 176	2 255	2 441	2 556	2 463	2 438
Španělsko	2 165	2 219	1 981	1 789	1 780	1 840
Česká republika	132	141	148	146	146	139

Tabulka 1: Produkce květinářství a školkařství ve vybraných zemích Evropské unie

Zdroj: Eurostat

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že produkce se ve sledovaném období v Nizozemsku zvýšila na více než 109 %, v Německu na 101 %, ve Francii na 112 %, v České republice na 105 %. Naopak ve sledovaném období produkce poklesla v Itálii na 88 % a ve Španělsku na 85 %.

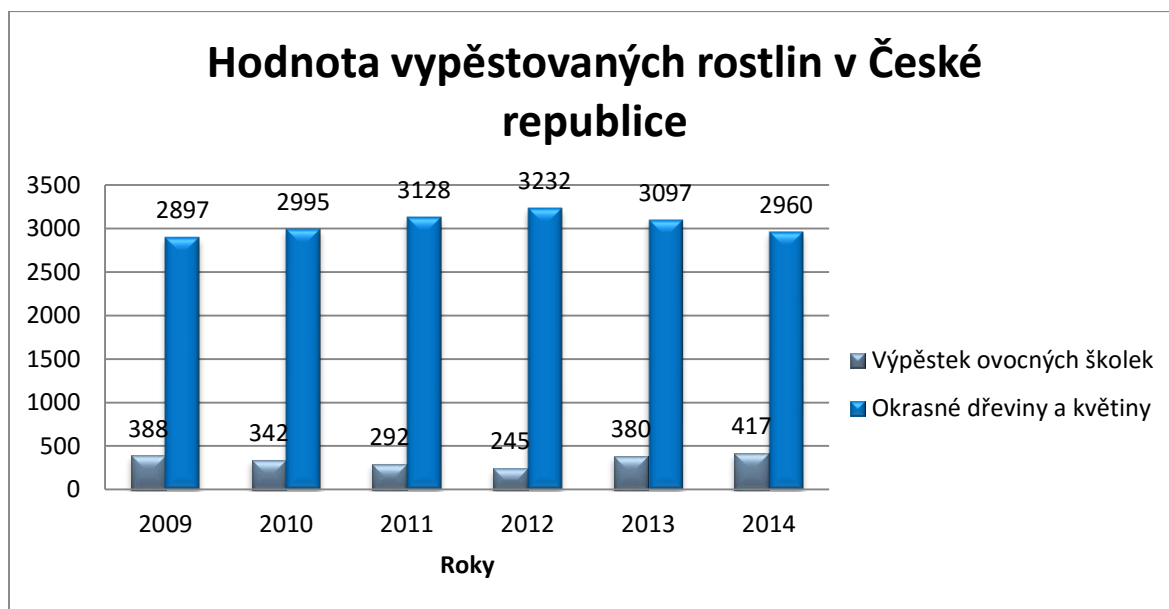
Stát/rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nizozemsko	43,2	43,64	4,7	43,8	43,7	43,8
Španělsko	23,2	25,9	25,8	26,6	27,0	30,2
Německo	26,4	29,2	29,1	28,8	28,4	28,1
Itálie	24,3	24,3	24,3	24,3	24,3	24,3
Francie	27,2	26,4	23,8	24,4	24,0	23,8
Česká republika	1,5	1,7	2,3	2,6	2,0	2,2

Tabulka 2: Plochy květinářství a školkařství ve vybraných zemích EU v tis. ha

Zdroj: Eurostat

Z tabulky 2 vyplývá, že ke zvýšení pěstebních ploch došlo v Nizozemsku, a to na více než 101 %, ve Španělsku na 130 %, v Německu na více než 106 % a v České republice na takřka 147 %. Ve Francii se pěstební plocha snížila na 87,5 % a v Itálii je tato hodnota ve sledovaném období konstantní.

Podle Situační a výhledové zprávy MZ (2015) se školkařství okrasných druhů v EU v současnosti potýká s přetlakem vypěstovaného materiálu, což má za následek pokles cen. Dle názoru autorky pak množství tohoto zboží je importováno do České republiky za ceny, kterým čeští pěstitelé nemohou díky méně příznivým klimatickým podmínkám konkurovat. Čeští zákazníci si pak zakoupí rostliny, které nejsou zvyklé na naše podnebí a zpravidla v zimě uhynou.

Graf 1: Hodnota vypěstovaných rostlin v České republice v mil. Kč v České republice

Zdroj: ročenka Českého statistického úřadu

Z údajů v grafu 1 je zřejmé, že ve sledovaném období se hodnota vypěstovaných produktů ovocných školek v České republice zvýšila na více než 108 % a hodnota okrasných dřevin a květin na 102 %.

Ukazatel /rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Květiny a okrasné rostliny	1 108	1 280	612	653	340	315
Ovocné a okrasné školky	374	424	1 663	1 934	1 693	1 915

Tabulka 3: Plochy okrasných rostlin a školek v České republice v ha

Zdroj: ročenka Českého statistického úřadu

Údaje v tabulce 3 ukazují, jak markantně se snížila ve sledovaném období plocha pro pěstování květin a okrasných rostlin (na necelých 29 %). Naopak došlo k podstatnému nárůstu plochy, na níž jsou pěstovány ovocné a okrasné dřeviny (512 %).

Z předchozích tabulek vyplývá, že přestože plocha určená pro pěstování okrasných rostlin se snižuje, roste celková hodnota jejich produkce v korunách. To je důsledkem nárůstu spotřebitelských cen. Údaje o průměrných ročních spotřebitelských cenách v Kč za jeden kus vybraných druhů květin v ČR uvádí tabulka:

Květina/rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Karafiát velkokvětý řezaný	18,04	17,99	18,17	18,74	19,07	19,92	20,93
Růže velkokvětá řezaná	46,9	47,30	47,18	49,17	50,05	52,32	55,45
Gerbera velkokvětá řezaná	34,19	34,33	34,43	35,85	35,54	36,28	37,12
Chryzantéma řezaná	35,78	35,95	36,20	38,61	38,64	39,94	40,26

Tabulka 4: Průměrné roční spotřebitelské ceny vybraných druhů květin v České republice

Zdroj: ročenka Českého statistického úřadu

Z tabulky 4 je vidět, že ve sledovaném období se zvýšila cena jednoho kusu karafiátu velkokvětého řezaného na 116 %, růže velkokvěté řezané na 118 %, gerbery velkokvěté řezané na více než 108 % a chryzantémy řezané na více než 112 %. Je však nutno podotknout, že u této komodity se jedná ve velké míře o dovezené květiny.

Dle Statistiky zahraničního obchodu v období let 2009 až 2015 došlo ke snížení importu květin do České republiky z 2 648 mil. Kč na 2 424 mil. Kč, tj. na 91,5 %. Export květin z ČR činil v roce 2009 246 mil. Kč. V roce se tato hodnota zvýšila na 268 mil. Kč, což je zvýšení na takřka 109 %. Dováženy jsou kromě řezaných květin zejména cibule hyacintů, narcisů, tulipánů a dalších cibulovin, dále pak venkovní rostliny víceleté i jednoleté a pokojové rostliny. Vyváženy jsou především pokojové rostliny kvetoucí a venkovní rostliny víceleté a jednoleté.

Bilance zahraničního obchodu České republiky je podle Situační a výhledové zprávy MZ (2015) dlouhodobě pasivní. V období mezi roky 2009 až 2015 se zvýšil dovoz školkařských výpěstků z 575 039 tis. Kč na 642 487 tis. Kč, což činí takřka 112 %. Největší nárůst je zaznamenán u venkovních rostlin jednoletých a víceletých, a to ze 132 448 tis. Kč na 294 231 tis. Kč, což činí 222 %. Naopak vývoz se ve sledovaném období mírně snížil ze 159 716 tis. Kč na 159 100 tis. Kč. Jak již bylo výše uvedeno, problematická je kvalita dovážených výpěstků a zejména pak jejich nízká odolnost vůči našim klimatickým podmínkám. Autorka se domnívá, že by bylo vhodné vychovávat spotřebitele k nákupu rostlin, které vypěstovali domácí výrobci v našich podmínkách. Jednak by se tím podpořila zaměstnanost a dále je větší pravděpodobnost, že v České republice vypěstované rostliny přežijí v našem podnebí.

Co se týče školkařských produktů od českých pěstitelů, jsou určeny zejména pro tuzemského zákazníka. V posledních letech též nabývá na aktuálnosti problematika pěstování

starých krajových odrůd, které sice nebyly tak „pěkné“, jako odrůdy moderní, byly však mnohem chutnější, v mnoha případech netrpěly tolik chorobami a jejich pěstování nebylo tak náročné. Příkladem chuťově zcela bezkonkurenční odrůdy je Švestka domácí, kterou však silně decimuje šarka. Zachování těchto odrůd patří mezi významné úkoly školkařství, neboť tvoří významné genové zdroje a je to forma národního bohatství.

Genofondové plochy jsou pro zachování starobylých odrůd zcela zásadní. Odrůdy jsou zde přeroubovány a po dosažení plodnosti jsou jejich vlastnosti i nadále sledovány.

V České republice v rámci Národního programu konzervace a využívání genových zdrojů spolupracuje 15 pracovišť. Koordinaci a servisní činnost zajišťuje genová banka ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby. V roce 2012 bylo v ČR uchováváno cca 50 tisíc genových zdrojů rostlin, které patřily k 364 rodům. Největší kolekci vegetativně množených druhů uchovává Výzkumný a šlechtitelský ústav ovocnářský Holovousy a Výzkumný ústav bramborářský Havlíčkův Brod. Svoji genetickou banku vlastní např. i Správa Krkonošského národního parku ve Vrchlabí, kde jsou uchovávána semena místních rostlin. Metodicky a finančně je tato činnost pokryta dotačním titulem Národní program konzervace a využívání genetických zdrojů rostlin a agrobiodiversity.

V rámci realizace projektu 76-FN-028 Oživení starých odrůd, který je financován grantem z Islandu, Lichtenštejnska, Norska, Českým svazem ochránců přírody v rámci Národního programu Ochrana biodiverzity vznikla databáze starých odrůd ovocných stromů, které by bylo vhodné navracet zpět do české krajiny. Zásadní jsou odrůdy domácí nebo zdomácnělé, které se u nás pěstují více než 200 let. Cílem je seznámit pěstitele s vlastnostmi těchto starobylých odrůd a zajistit dostatek mladých stromků pro novou výsadbu.

Ve světě vlastní největší semennou banku Královské botanické zahrady ve Velké Británii.

Komodit/rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Jahodník	7 150	5 804	7 282	5 664	6 647	6 648	5 762
Jabloň	1 383	1 278	1 085	1 074	1 366	1 302	1 219
Borůvka	236	203	146	69	327	327	542
Maliník	340	406	306	246	292	256	314
Slivoň	300	351	322	235	267	306	383

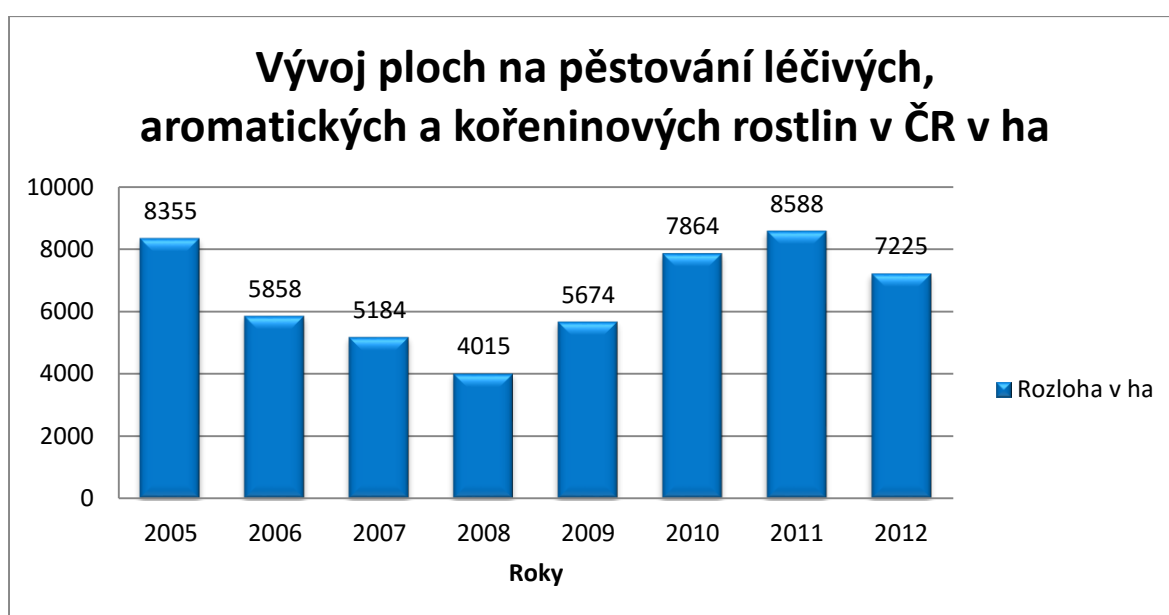
Tabulka 5: Školkařská výroba vybraných odrůd v České republice
Zdroj: ÚKZÚZ Brno, Sekce rostlinné výroby, oddělení trvalých kultur

Z tabulky 5 vyplývá, že ve sledovaném období se zvýšila produkce borůvek v kusech na téměř 230 % a slivoní na 128 %. Naopak ke snížení došlo u jahodníku, a to na takřka 81 %, u jabloní na 88 %, u maliníku na 92 %.

Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny patří mezi zajímavé komodity v mezinárodním obchodu. Kvalitu léčivých rostlin, které jsou určené pro farmaceutické účely, určuje Český a Evropský lékopis a Český farmakologický kodex. Kvalitu u zpracovatelů, kteří výrobky zaregistrují jako léčiva, kontroluje Státní úřad pro kontrolu léčiv. Podle Situační a výhledové zprávy Ministerstva zemědělství Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny (2012) je jako léčivých světově využíváno více než 50 tisíc rostlinných druhů. Řada z nich však patří mezi ohrožené. Nejvíce rostlinných druhů, které jsou používány v medicíně, pochází z Asie. V Evropské unii se jako léčivých, aromatických a kořeninových rostlin používá cca 2 tisíce

druhů, v České republice je to 300 druhů. Důležitý je ekologický způsob pěstování těchto rostlin. Většina české produkce je určena pro vývoz, domácí trh spotřebuje zhruba 2 % produkce. Pěstuje se zejména kmín, koriandr, heřmánek, meduňka, máta, saturejka, anýz a levandule a zelené koření kopru. Tradiční bylo pěstování fenyklu. V oblasti šlechtění těchto plodin významnou roli sehráli i čeští šlechtitelé, např. odrůdu koriandru Hrubčický vyšlechtil Josef Přecechtěl, šlechtění kmínu se věnoval František Procházka. Ing Václav Trakl vyšlechtil 13 nových odrůd léčivých rostlin a u dvou odrůd se stal spoluautorem.

Rozsah pěstování těchto plodin závisí na požadavcích zákazníků. Proces pěstování je mimořádně náročný, a proto pěstitelů je relativně málo. Taktéž ceny produktů léčivých, aromatických a kořeninových rostlin stagnují, naopak do České republiky se množství těchto komodit dováží. Bohužel je nutno konstatovat, že kvalita dovozů je mnohdy velmi slabá.

Graf 2: Vývoj ploch na pěstování léčivých, aromatických a kořeninových rostlin v ČR v ha
Zdroj: Ročenka Českého statistického úřadu

Z výše uvedených údajů je zřejmé, že rozloha ploch, na kterých se v České republice pěstují léčivé, kořeninové a aromatické rostliny se ve sledovaném období snížila na 86 %.

Nejvýznamnější komoditou je v České republice pěstování kmínu. Podle Situační a výhledové zprávy MZ (2012) má u nás dlouhou tradici jeho šlechtění, výzkum i samotné pěstování. Známým šlechtitelem, tvůrcem odrůdy Ekonom a Rekord, byl František Procházka. ČR je i významným exportérem, neboť v roce 2011 byl od nás kmín exportován podle Statistiky zahraničního obchodu kmín v množství 1 524 t za 56 mil. Kč. Vývoz se realizuje zejména do Rakouska, na Slovensko a do Polska. Do ČR se kmín též dováží, a to zejména z Finska, Polska a Slovenska. Je tedy paradoxní, že do stejných zemí se kmín z České republiky vyváží a ze stejných zemí se i dováží. Od roku 2004 existuje v rámci Evropské unie chráněné označení původu Český kmín.

Zvyšuje se i rozsah pěstování ostropestřce, který se využívá ve farmaceutickém průmyslu a částečně i při výrobě kosmetiky. Zde je velkým rizikem kvalita osiva. Dle šetření sdružení PELERO byl v roce 2012 pěstován na cca 5 000 ha.

Další významnou komoditou je námel. Plochy žita, na kterých je očkovan, se pohybuje v rozmezí 1 000 až 1 500 ha.

Velký význam má i pěstování máku. Jeho vývoz se však snižuje z 3 526 tis. tun v roce 2001 na 1 826 tis. tun v roce 2012, což je pokles na zhruba 52 %. Přitom hodnota vývozu se snížila v roce 2012 na 14,6 mil Kč oproti hodnotě roku 2001 ve výši 38,8 mil. Kč, což je cca 38 %. Tento pokles byl zapříčiněn požadavky výhradního odběratele makoviny z ČR.

Naopak Česká republika dováží podle Statistiky zahraničního obchodu zejména papriku mletou i nemletou (v roce 2012 to bylo 2 029 t) a zázvor (v roce 2012 1 090 t).

Na Slovensku se plocha, na které se pěstují léčivé rostliny, zvýšila z 541 ha v roce 1998 na 2 222 ha v roce 2014, což je zhruba zvýšení na 410 %. Naopak plocha, na níž se pěstuje kořeninová paprika, se snížila ze 718 ha v roce 1998 na 46 ha v roce 2014, což je méně než na 7 %.

Slovenští šlechtitelé se zaměřovali zejména na kořenovou papriku. Největšího úspěchu však dosáhli u majoránky zahradní. Odrůda majoránky zahradní Marcelka, která je od roku 1967 zapsána v Listině povolených odrůd, svými vynikajícími vlastnostmi předčí i výkonné francouzské odrůdy.

V Evropské unii patří mezi největší pěstitele léčivých, aromatických a kořeninových rostlin Francie, kde se na 54 700 ha pěstovala v roce 2012 zejména levandule, šalvěj muškátová, jinan dvoulaločný, tymián obecný, Polsko, kde na 35 000 ha se pěstoval především heřmánek lékařský, máta peprná a kozlík lékařský, Rakousko, kde na 17 700 ha se pěstovala zejména dýně, kmín, petržel a fenýkl, Rumunsko, kde na 12 000 ha se pěstoval především koriandr setý, kmín kořený, fenýkl obecný, anýz vonný a Německo, kde na 10 100 ha byla pěstována zejména petržel zahradní, pažitka pobřežní, majoránka zahradní a kopr vonný.

Fytokaranténní podmínky pro dovoz okrasných rostlin do ČR stanovuje zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči v pozdějších zněních. Obecně platí, že rostliny a rostlinné produkty, dovážené do ČR, musí být prosté karanténních škodlivých organismů. To je zásadní požadavek zvláště v současnosti, kdy přibývá chorob i škůdců rostlin a díky globalizaci se tyto negativní činitele rychle šíří v podstatě po celém světě. Příkladem budiž plzák španělský (*Arion vulgaris*), plž z čeledi plzákovitých, který původně žil na severu Pyrenejského poloostrova. Ve druhé polovině 20. století se rozšířil takřka do celé Evropy, později dokonce do USA. Je to velký škůdce zemědělských plodin a současně vytlačuje původní druhy živočichů. I z tohoto důvodu je tak důležité zachovávat genofond starších, avšak odolných rostlin.

Podle Situační a výhledové zprávy MZ (2015) je Česká republika prostřednictvím Svazu květinářů a floristů ČR členem mezinárodní zahradnické asociace AIHP (International Organization of Horticultural Producers). Organizace vznikla v r. 1948 v Curychu. Členy této organizace jsou všechny zahradnické vyspělé země světa. V organizacích, zabývajících se mezinárodním obchodem s osivy a sadbou, zastupuje Českou republiku Českomoravská šlechtitelská a semenářská asociace. Školkařský svaz je prostřednictvím Ovocnářské unie ČR přímo zastoupen ve výboru COPA – CO GeCA pro ovoce a zeleninu. Jedná se o nadnárodní nevládní zemědělskou organizaci. Česká republika je zastoupena v dalších organizacích, např. prostřednictvím Zahradnické fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity Brno v Mezinárodní společnosti pro zahradnické vědy ISHS (International Society for Horticultural

Science) atd. Česká republika též přijala úmluvu o mezinárodním obchodě s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin CITES.

Závěr

Príspevok se zabýval pěstováním okrasných rostlin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin a školkařstvím v České republice. Autorka zjistila, že na území ČR bylo v minulosti tradiční a velmi úspěšné pěstování těchto komodit. V posledních desetiletích, díky masivnímu dovozu, však dochází k útlumu této hospodářské aktivity. Do České republiky jsou dováženy na první pohled krásné rostliny, které však mnohdy nejsou schopny přežít v našich klimatických podmínkách. Dalším problémem je cena, neboť čeští pěstitelé nemohou konkurovat dovozům ze zemí s příznivějším klimatem. Lze také konstatovat, že česká legislativa není našim pěstitelům nakloněna a spíše jim podnikání ztěžuje. Příkladem budiž zavedení elektronické evidence tržeb či kontrolní hlášení daně z přidané hodnoty, které těmto drobným podnikatelům přiděluje provozní problémy a znamená pro ně každý měsíc i vyšší náklady. Autorka má v paměti sliby politiků na počátku devadesátých let 20. století. Ti tehdy tvrdili, jak administrativní drobných podnikatelů bude jednoduchá a nezátěžující. Opak je pravdou. Naopak poslední opatření spíše směřují k likvidaci těch nejmenších podnikatelů, farmářských trhů apod. Tím se však mimo jiného též výrazně omezuje pestrost nabídky pro spotřebitele.

Tento článok odporúčal na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda: Ing. Pavel Rousek, Ph.D.

Studie vznikla v rámci vědecké činnosti na Vysoké škole technické a ekonomické v Českých Budějovicích.

Použitá literatura:

Knižné publikácie (monografie, učebnice, zborníky...)

1. Nývtová, K., Kouřilová, J., Rybová, J.: Zemědělské podniky z pohledu účetnictví, financování a dalších disciplín. Monografie ve vazbě na GAJU 149/2014/S: ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní. 2016. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 978-80-7394-557-2.
2. Ryneš, P.: Podvojný účetnictví a účetní závěrka 2017. Olomouc, Anag, 2017. ISBN 978-80-7554-061-4.

Normy

3. České účetní standardy
4. Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1308/2013
5. Situační a výhledová zpráva Ministerstva zemědělství ČR Květiny a okrasné rostliny 2015. Ministerstvo zemědělství ČR. 2015. ISBN 978-80-7434-269-1.
6. Situační a výhledová zpráva Ministerstva zemědělství ČR Léčivé, aromatické a kořeninové rostliny 2012. Ministerstvo zemědělství ČR. 2012.
7. Zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči v pozdějších zněních
8. Zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů v pozdějších zněních
9. Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství v pozdějších zněních
10. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v pozdějších zněních
11. Pokyn Ministerstva financí ČR D - 267/2004
12. ročenky Českého statistického úřadu z let 2009 – 2015

13. statistiky Eurostat z let 2009 – 2014

Článok v časopise

14. Sekera, P. Caspers, Z. a Blažek, M. 2013. Historické a staré odrůdy a jejich konzervace v průhonické botanické zahradě. Botanika: informační a popularizační časopis. 1(1), 20. ISSN 2336-2243. Dostupné na: http://www.ibot.cas.cz/botanika/casopis_BOTANIKA_2013_1_Historicke-a-stare-odrudy-v-Pruhonicke-botanicke-zahrade.html